

Rekli smo, da papeževa repica je z vsakim krajem in z vsako zemljo zadovoljna, vendar se bolje obnaša v gorkih in sončnih krajih, kakor v merzlih in osojnih.

Papeževa repica več let na ravno tisti njivi ostane, ker iz drobnih gomolk in korenin, ki so nevidoma v zemlji ostale, iznovega raste; ni tedaj ž njo veliko dela. Njiva se ji kakor krompirju za sajenje pripravi. Če jo more gospodar pognojiti, mu gnoj z obilnišim pridelkom dobro poverne; če ji pa tudi ne pognoji, mu vendar donese več dobička za živinsko pičo kakor vsak drug sad namesto nje vsajen.

Sadi naj se papeževa repica ravno tako kakor krompir, le enmalo bolj saksebi; le v tem je razloček, da jo moraš že pozno v jeseni v zemljo spraviti. Ko je začela kaliti, se povleče, pozneje pa enkrat ali dvakrat okoplje. Ker papeževa repica plitvo pod zemljo leži, se ne sme debelo osipati.

Perje in stebila so za živino dobre, kadar začne perje v jeseni rumenkasto prihajati; repico pa jemlji še le konec zime iz zemlje, ker v hramih ali jamah se ne ohrani tako dobra kakor na njivi, kjer ji tudi zimska zmrzljina ne škoduje.

Pridelk je skor tolikšen kakor krompirjev, včasih še obilniši; v rajtengo pa moraš vzeti tudi perje in stebila, katerih čez pridelk repice na oralu zemlje dobiš še 25 do 30 centov.

Kar se tiče tečnosti papeževe repice, so skušnje pokazale, da 100 funtov te repice toliko zaleže živini kakor 34 funtov sená.

Odgovor na vprašanje zastran dernuljevega ali ričkovega olja.

Gosp. Križnogorski so v poslednjem listu „Novic“ željo razodeli: naj bi se prav na drobno povedalo, kako z ričkovim ali dernuljevim semenom (Leindottersamen) ravnati, da bode olje dobro.

Vem, da bojo gosp. Duller na to vprašanje tudi odgovorili, ker se že več let s tem semenom pečajo in jim hvala gré, da so ta koristni sad po Dolenskem že precej razširili; tudi so lepo in dobro ričkovo olje pred dvema letoma v dunajsko razstavo poslali.

Ker pa je, kakor so častiti gospod Križnogorski unidan povedali, velika težava z našimi kmečkimi oljarji, da bi napravili dobro olje, naj je tudi meni dopušeno to ponoviti, kar so gosp. grof Franc Ks. Auersperg že v „Novicah“ in v letošnji nemški pratiki naše kmetijske družbe rekli, da naše oljarske fabrike rade in po dobri ceni ričkovo seme kupujejo, in da tedaj vsak, kdor je rička ali dernulj pridelal, berž gotovega dnarja za-nje skupi, ako ga v katero fabriko prodá. Le v teh fabrikah se na debelo po umetnem ravnanji z mašinami tako olje naredi kakor mora biti lepo in čisto, da svetlo in brez dima gorí, pa je tudi za zabelo pripravno. Le iz enega ali dveh mernikov in s samimi navadnimi oljarskimi prešami pa se ne more dosti bolje blago napraviti kakor — kolomazilo, o katerem gosp. Križnogorski tožijo. Fid. Terpinec.

Obertnijske reči.

(Pohvala domačega orgljarja). V Ljubnem pri gornjem Gradu na Štajarskem so nam nove orglje s 14 registri 16. dan pr. m. lepo zapele. Kdo je pa te nove orglje naredil in ali res kaj veljajo? — Mi, ki v takih rečeh nismo učeni, le sploh toliko povemo, da smo mojstru pri izdelovanju orgelj na perste gledali in se prepričali, da ni, kakor nekteri po deželi — mojster skaza! Vse je lično izdelano in glas tako čist in lepo ubran, da jih je veselje slišati. Žolčbaherji, ko so te nove lepe orglje vidili in njih prijetne glasove slišali, so koj berž doma, namesto stare popravljeni, si popolnoma nove orglje od našega mojstra

omislili: Martin Cajhen v Trebovljah (Trifail) na Štajarskem rojen, je omenjene orglje naredil, mlad mož, ki ima na Polzelah (Heilenstein) blizo Braslavč svojo umetnalno delavnico. Njegovo ime je res še malo znano, pa ravno zato in k pridu orgljarstva ga iz serca želimo razglasiti. Martin naš je učenec imenitnega in deleč po svetu slovečega orgljarskega mojstra Alojzija Herbigera iz Tirolskega, ki zdaj na Dunaji stanuje. Herbiger v svojih pismih od 16. malega serpana 1848 in od 15. vélikega serpana 1854 iz Celja sledeče piše: „Martin Cajhen se je pri meni 6 let učil in izučil; drugih 6 let je bil pri meni za pomagača in moja desna roka; z dobro vestjo in po pravici ga morem vsem priporočiti, ki njegovih del in znanstev potrebujejo — ne le samo za kmete na Štajarskem, temuč tudi mestom družih dežel; on je popolnoma izurjen in do-gnan človek, za vse takošne reči, ktere orgljarsko umetnost zadevajo.“

Naj ljube „Novice“, ki rade hvalijo kar je hvale vredno, po vseh slovenskih okrajnah razglasijo ime mladega umetnika! *) J. Š.

Preiskave na polji slovanske arhaiologije.

O gromski sekiri imenovani: „Taran balta-sekira.“

Spisal Davorin Terstenjak.

(Dalje).

Kakošen bog pa je tedaj bil Čart, Čert?

Najprej moramo izsledovati prvotni pomen besede Čart, Čert.

Korenika ni druga kakor kart, in ta pomenjuje v sanskritu scindere. Iz te korenike so se v sanskritu rodile različne poznamovanja za orodja na primer: karn-tanikâ, Messer, nož, kartari, kartri = lat. culter, nož, škarje, karntala, karntatra, Pflug, plug, slov. čertalo.

Tudi v litevščini se najde: kartoju, pflügen, plužiti, kartokle, die Reude am Pflug, verkla, otika.

V slovansčini imamo kratiti metatetiški za kartiti, truncare, abscindere, odsekati, čertati incidere, čerta iz karta, die Furche, brazda, čertalo iz kartalo, das Pflugmesser, Pflugschneide. Učeni Pictet¹⁾ še prav reče: „Es stammt aus der Wurzel kart auch der Name des Maulwurfs als grabendes, pflügendes Thier“ starobulg. k'r't, ruski po metatesi krot iz kort, polsk. kret po prestavi iz kert, česk. krt, ilirsk. kart, slov. krt, po Pohorji se pa čuje čista prvotna oblika: kart, primeri še litevski kertus, Spitzmaus.

Iz korenike kart je tudi beseda čerta Linie v prvotnem pomenu Einschnitt, Grube, in ker je prosto ljudstvo vsakega, kateri je umel pisavo (ktera je v stari dobi pri Slovanih bilo čertanje v bukove deske), imelo za černoknižnika bajavca, copernika, tedaj je tudi čarati, čarovati, čertovati obveljalo v pomenu bajati, coprati,²⁾ in ker se je v keršanski dobi vse copranje čaranje ali čertanje pripisovalo vragu, je tedaj obveljal izraz čert za vrag, in čertiti = sovražiti, to je, so — vragom komu kaj hudega storiti.

Kart — Čart toraj izvorno ne pomenjuje vruga, ampak sekajočega, plužečega, kopajočega, scindentem arantem, den Schneidenden, Pflügenden, Grabenden. Bog oratve, rastlin, živeža dobivane-ga iz zemlje pa nibilsamo vediški Indra,**) kateri se

*) Ker nam je častiti dopisnik dober porok za resnico te pohvale, jo natisnjemo radi. Vred.

¹⁾ Glej Pictet v Kuhnovi „Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung“ VI, 180, 181. ²⁾ Glej Hanuš v „Archiv für Kunde österr. Geschichtsquellen“ 18. B., str. 50.

***) Indra in Agni (glej Kuhn v njegovem časop. IV, 370. V, 214) sta tudi varha obitelji in obiteljske sreče, plemena itd., zato imata priime: Sabhya = Sabja, kakor: